

Utfordringer og avveininger i gjeldsforvaltningen

med talleksemppler fra Bergen
kommune

Innledning: Rammevilkår for finansforvaltning

- Kommuneloven § 52.3:
- *"Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte sine midler slik at tilfredsstillende avkastning kan oppnås, uten at det innebærer vesentlig finansiell risiko, og under hensyn til at kommunen og fylkeskommunen skal ha midler til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall."*

(Regelverk også i forskrift og i kommuners finansreglement.)
Forsvarlig økonomiforvaltning er en balansegang mellom avkastning (lånerente), budsjettrisiko og likviditet (refinansieringsrisiko).

Budsjettrisiko, (renterisiko) og refinansieringsrisiko (nok midler til en hver tid)..

- A: Hvor store budsjettavvik kan en tåle som følge av økte markedsrenter ? (Nettoeffekten tallfestes.)
- B: Hvor lenge skal likviditetsbeholdningen kunne dekke normal drift i henhold til likviditetsprognoser ?
- Valg av tidshorisont for rentestyring – (budsjettår eller økonomiplanperiode)
- Økt investeringsaktivitet og tilhørende lånebehov ?
- Krav: Høy kvalitet i likviditetsprognoser. Tidshorisont

A: Sammenheng mellom renteendring og regnskapsresultat ut fra balanseregnskap

- Finn poster der en renteendring medfører samme endring både i inntekter og utgifter slik at regnskapsvirkningen blir nøytral.
- Finn poster der økte (reduserte) renteutgifter som følge av endrede markedsrenter delvis motsvares av inntektsendringer. Anslå avviket i kr.
- Finn poster der økte (reduserte) renteutgifter som følge av endrede markedsrenter ikke motsvares av inntektsendringer. Anslå beløpet i kr.
- Gjennomfør tilsvarende beregninger i økonomiplanperioden.

Tallfesting av budsjettrisiko: Utgangspunktet er størrelser fra lånefondets balanse i fjor

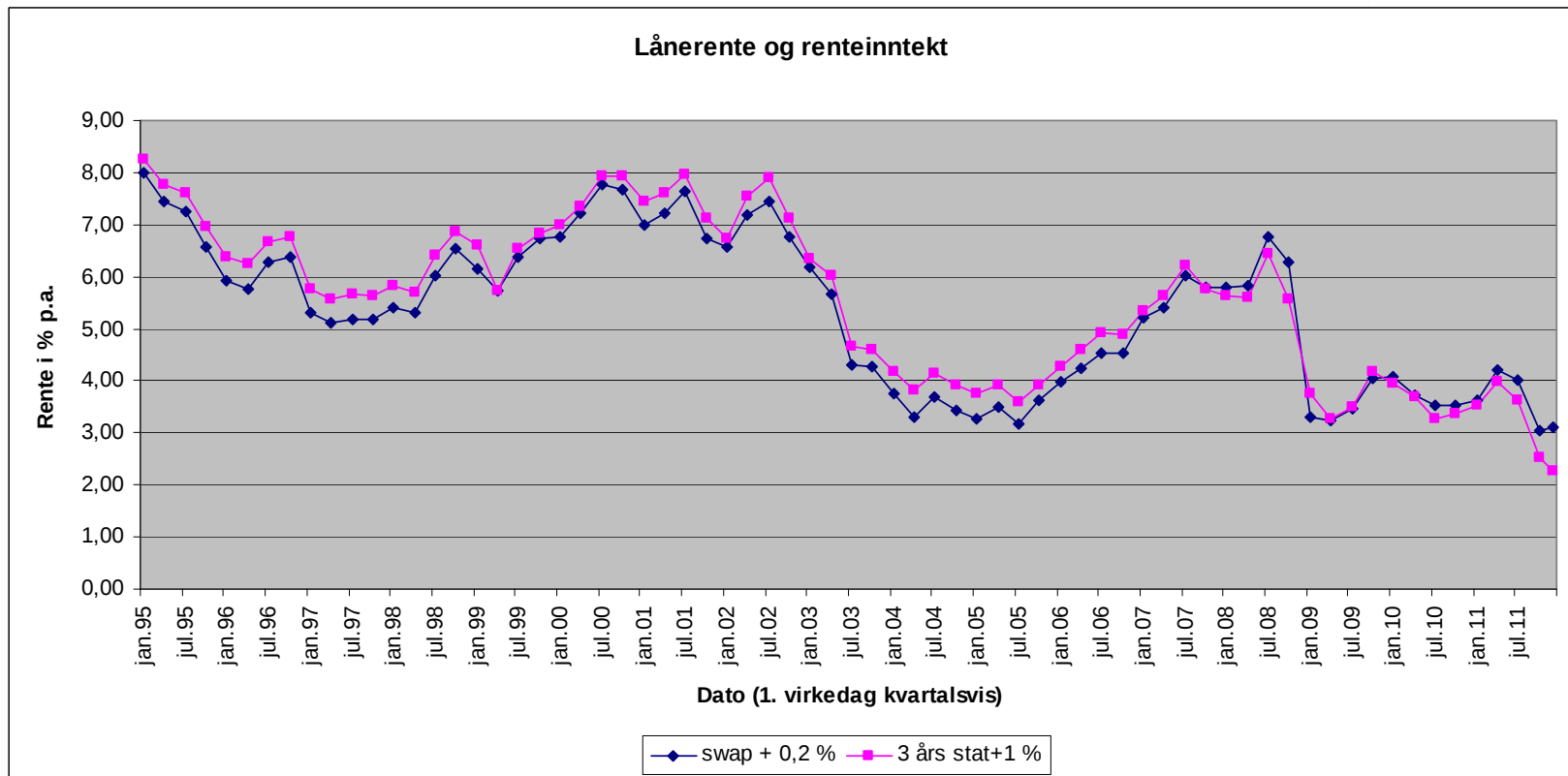
	i mill kr	i prosent
Utlån på boligsosiale vilkår (formidlingslån)	1.900	18 %
Utlån til kommunale foretak m.m.	678	7 %
Lån knyttet til avgiftsfinansiert virksomhet	1.722	17 %
Lån knyttet til bykassens ikke- avgiftsfinansierte gjeld	5.149	50 %
Sum anleggsmidler	9.449	
 Annen gjeld	 884	 9 %
Lånefondets langsiktige gjeld	10.333	100 %

Innlån, utlån og rentestruktur på formidlingslån og lån til kommunale foretak er kjente størrelser og oppdateres. Risikoen er håndterbar. Dette omfatter ca 25 % av langsiktig gjeld.

Avgiftsfinansiert gjeld (17 % av langsiktig gjeld)

- Manglende samsvar mellom renteinntekter fra avgiftsfinansiert virksomhet og lånerenter på gjeld. (selvkostveileder H 2140 15.1.2003 punkt 4.6.1.)
- Renteinntekt fastsettes som gjennomsnittet av 3 års statsobligasjonsrente +1 % poeng.
- Renteutgift ? Det er umulig å finansiere avgiftsfinansiert gjeld med fastrentelån med daglig rentefastsettelse.
- **Konsekvens: Bare delvis sammenheng mellom inntekter og utgifter. Risikobærer er kommunens frie inntekter.**

Differanse mellom 3 års fast lånerente og 3 års statsobligasjonsrente pluss 1 % poeng

Konklusjon: Frie inntekter benyttes i år til dekning av vann- og avløpsutgifter.

Rente og avdragskompensasjon, andre rentebidrag og gjeld som betjenes av frie inntekter, (i alt 59 %)

- Rente- og avdragskompensasjon (helse, skole og kirkeformål) dekket renter for $\frac{1}{3}$ av gjenstående gjeld gitt flytende lånerente. Dette tilsvarer $\frac{1}{5}$ av samlet langsiktig gjeld i fjor.
- Renteinntekter fra vann- og avløp og formidlingslån var større enn renteutgifter. Differansen dekket renter på $\frac{1}{20}$ av samlet langsiktig gjeld. (Usikker lånerente)
- Gjeld som betjenes av frie inntekter utgjorde dermed bare $\frac{1}{3}$ av langsiktig gjeld. Utgangspunkt for tallfesting av behovet for fastrente for å verne tjenesteproduksjonen.

Hvordan ble renteutgiftene finansiert i fjor ?

Balansetall på ny måte (mill kr)	2010
Rentefri gjeld og urealisert kursgevinst 2)	12
Utlån på boligsosiale vilkår 1)	1.900
Lån knyttet til avgiftsfinansiert virksomhet 1)	1.722
Utlån til andre enn bykassen 2)	678
Netto rentebidrag (15,2 mill) fra VA og boliglån	546
Renteavhengige statstilskudd 3)	2.044
Gjeld som betjenes av andre inntekter	6.901
Gjeld som betjenes av skatt og rammetilskudd	3.444
Sum	10.345

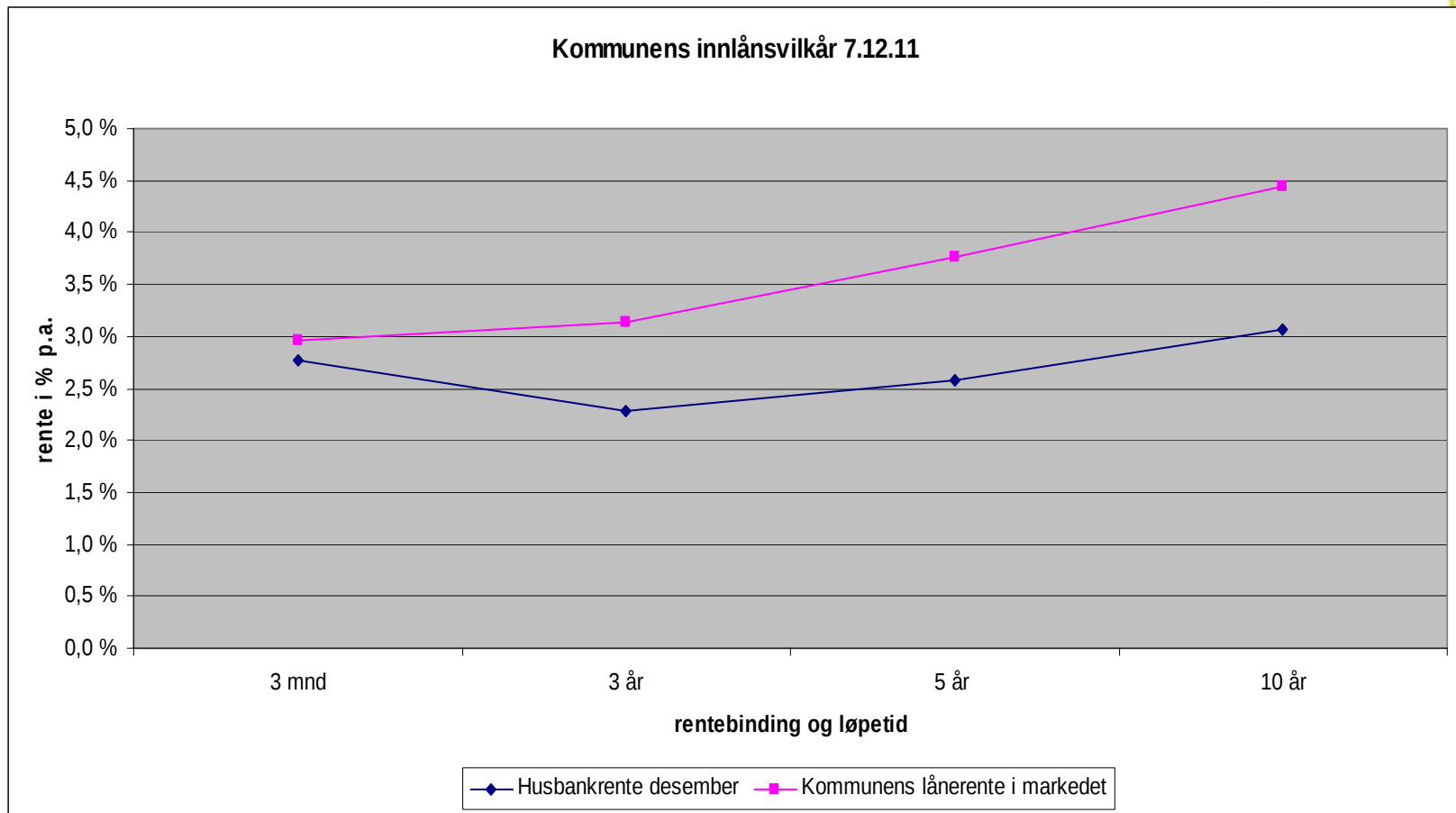
Kilder: 1) Note 11 til bykassens regnskap, 2) lånefondets balanseregnskap 3) bokført beløp 56,9 mill (fra tjeneste 84020) dividert med bykassens netto lånerente i fjor (2,78 %). VA rente og utlånsrente på boliglån > bykassens netto lånerente. $(15,17 \text{ mill} / 2,78\% = 546 \text{ mill})$.

Nytteverdi

- Inngår som del av arbeidet med stresstester
- Ett av virkemidlene i risikostyringen. Får skilt ut virkning av renteendring (priseffekt) og virkning av endret netto lånegjeld (mengdeeffekt)
- Mål: Endrede markedsrenter skal i minst mulig grad påvirke tjenesteproduksjonen.
- Konsekvenser som ikke tallfestes: Sammenheng mellom renteendring og; pensjon, skatteinntekter, sosialhjelp, tap på utlån m.m.

Lånerente 7.12.11

Obligasjons- eller sertifikatrente (lilla): Statsobligasjonsrente + tillegg mellom statsobl. og swaprente +(-) kredittillegg

Husbankrente (blå): Statsobligasjonsrente (statskasseveksel) + ½ % poeng

B) Refinansieringsrisiko

Avkastning: Kommunene får godt betalt for å ta refinansieringsrisiko jf. forrige lysark.

Hva er akseptabel risiko ? En skal ikke bare kunne dekke forpliktelser på forfallsdagen, men også ha nok likviditet til å holde driften i gang en periode der det er vanskelig å få lån. (I Bergen kommune skal likviditetsbeholdningen dekke 60 dagers normal drift. Likviditetsprognose: Dag for dag neste 8 mnd.)

Bærer kommunene alene ansvaret og konsekvensene dersom lånemarkedet ikke fungerer ?

Sentrale myndigheters ansvar

Hvilket ansvar har sentrale myndigheter for å sikre finansiering av offentlige investeringer ?

Er det greit at Kommunalbanken AS som heleid statlig finansinstitusjon og som har til formål å yte lån til kommunesektoren, kan måtte nedprioritere lån til større kommuner som følge av økt behov for kjernekapital ?

Er det akseptabelt at manglende kjernekapital kan medføre diskriminering på grunnlag av kommunens størrelse ?

Tillegg: Stresstest: Konsekvens av 1% økt rente pr 1.1.11 basert på bykassens balanseregnskap

Inntekter

Bankinnskudd	7
Utlån	3
Boliglån	13
VA gebyr	17
Sum	40

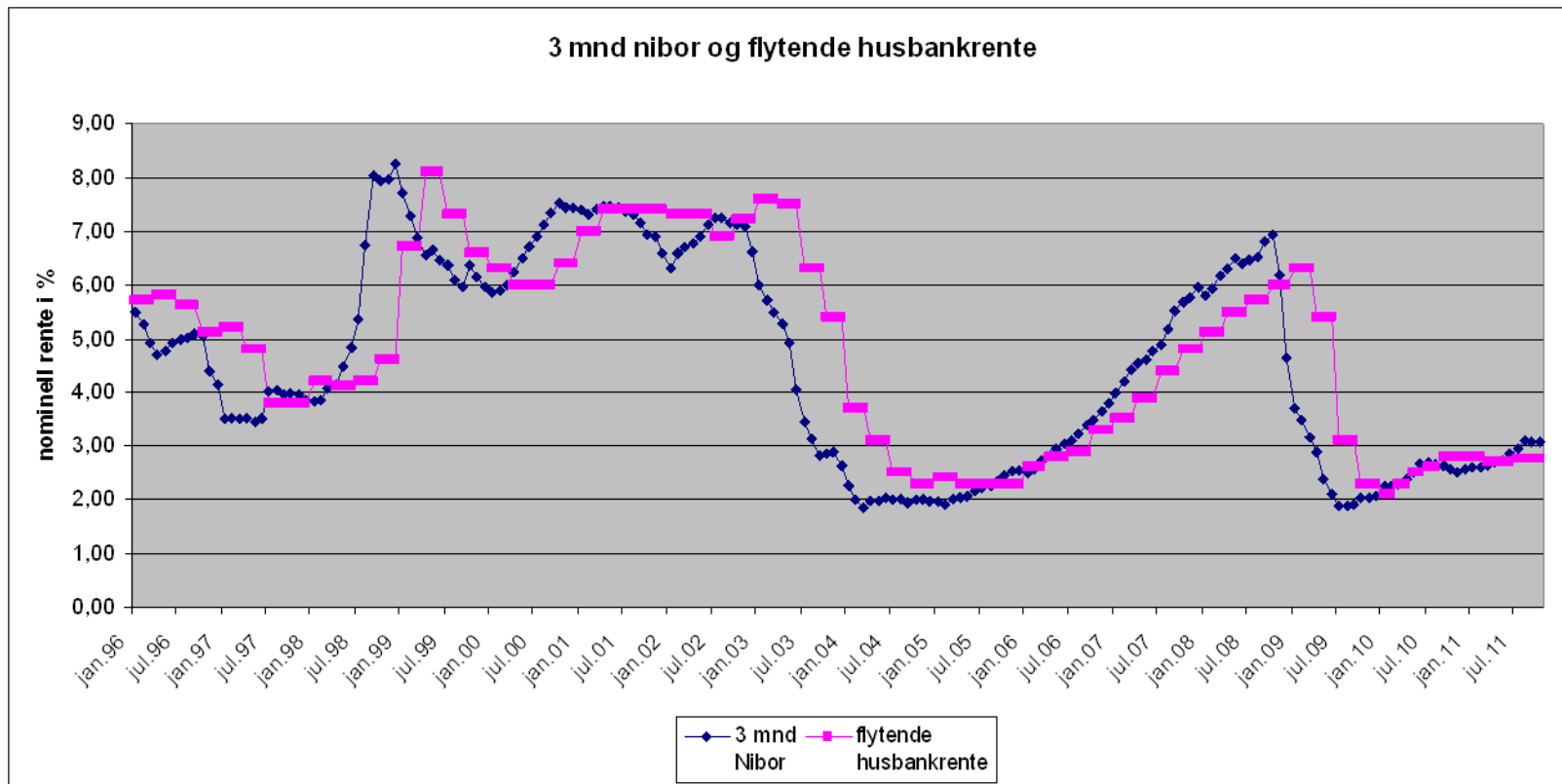
Utgifter

Swap	16
Gjeldsrenter	-30
	-14

Netto inntekt 26

I tillegg kommer rente- og avdragskompensasjon fra Husbanken. Resultat av stresstest inngår i beslutningsgrunnlaget for å iverksette risikoreduserende tiltak.

Differanse mellom 3 mnd nibor og husbankrente

Husbankrente fastsettes med et tidsetterslep på basis av statskassevekselrenter.